

Marek Świeca

Popularność twórczości "kaskaderów literatury" wśród młodzieży szkół średnich i studentów

Studia Pedagogiczne. Problemy Społeczne, Edukacyjne i Artystyczne 7, 119-133

1993

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Marek Świeca

**POPULARNOŚĆ TWÓRCZOŚCI
„KASKADERÓW LITERATURY”
WŚRÓD MŁODZIEŻY SZKÓŁ ŚREDNICH I STUDENTÓW**

Wprowadzenie

O twórczości w znaczeniu proces twórczy — tworzenie mówimy, gdy chcemy podkreślić, że mamy do czynienia z działaniem prowadzącym do powstania czegoś nowego lub czegoś, czego wcześniej nie było. W drugim przypadku ujawnia się wyraźnie moment czasu, który wydaje się szczególnie istotny dla właściwego rozumienia twórczości. Z twórczością mamy do czynienia, gdy prowadzi ona do pojawienia się czegoś wartościowego, w szczególności zaś takiego wytworu, który nosi w sobie wartość wybitną. Dwie cechy odróżniają twórczość od innych działań: nowość oraz energia umysłowa zużyta do wytwarzania nowości¹. To nowe powstaje niewątpliwie wówczas, gdy doznajemy dodatnich lub ujemnych poruszeń psychicznych. Pogłębia się wtedy nasze widzenie i odczuwanie wielu zjawisk. Sprawia to poszerzona perspektywa — rezultat owych działań. Rozwój nasze-

¹ W. Strózewski, *Dialektyka twórczości*, Kraków 1982, s. 8-10.

go „ja” pod wpływem rozmaitych okoliczności może prowadzić do tego, że wyodrębniamy pewne zjawiska bądź dostrzegamy ich wzajemne powiązania, wcześniej nie dostrzeżone. Twórczość wiąże się ściśle z buntem wobec tego, co zastane, i jest próbą szukania nowych dróg. Nie chodzi o burzenie wszystkiego, o nowatorstwo za wszelką cenę, lecz o przeobrażanie codzienności zgodnie z własnym sposobem jej przeżywania.

Tworzenie, które jest wewnętrznym nakazem, imperatywem (jakby ten stan określił Kant), stanowi mękę i radość. Dąży się ku temu i stosuje uniki². Zasadniczy sens twórczości to możliwość wyrażenia siebie, potwierdzenia własnego istnienia. W powojennej historii polskiej literatury odnotować możemy kilka biografii, wokół których narosło wiele mitów stworzonych tyleż przez dzieło, co i styl życia jego autora. Zapotrzebowanie na legendę literacką wynika z potrzeb czytelnika, który chętnie razem z dziełem „kupi” przekaz o tragicznym życiu czy śmierci artysty, taka jest bowiem nasza mentalność, iż ludzie wykraczający poza konwencje obyczajowe, moralne fascynują i są przedmiotem zainteresowania bardziej niż ci układni i stereotypowi. Legenda jest też potrzebna twórcy, by zwrócić na siebie uwagę czytającej publiczności, co pozwala nie tylko zaspokoić potrzebę uznania, ale też zwiększa możliwość recepcji dzieła literackiego. Gdy twórczość wiąże się ściśle z dziejami życia, pojawiają się elementy symboliki, tajemnicy czy wręcz sakralizacji, które powodują powstawanie mitu. Jeżeli można sumę wyobrażeń o artyście, nadziei związanych z istnieniem artysty nazwać — w antropologicznym, nie potocznym sensie słowa — mitem, jest to jeden z niewielu już mitów, które są i pozostaną żywe. Poszczególne wersje legendy o artyście, zwłaszcza w swych formach skrajnych mogą się wydać śmieszne, absurdalne — tak jednak, jak śmieszne i absurdalne bywają miłosne uniesienia: ich istotę stanowi coś, co zawsze będzie dla ludzi wielkie,

² M. S z y s z k o w s k a, *Twórcze niepokoje codzienności*, Łódź 1985, s. 185-186.

fascynujące, nieogarnięte. Zawsze człowiek tworzący piękno będzie w oczach innych ludzi, a także własnych, istotą tajemniczą, wyjątkową³.

Legendy Andrzeja Bursy, Rafała Wojaczka, Edwarda Stachury, Haliny Poświatowskiej, Ryszarda Milczewskiego-Bruna, Marka Hłaski mają pewne cechy wspólne, które spowodowały, że krytycy nadali tym twórcom miano „kaskaderów literatury”. U każdej z tych postaci w bardzo wysokim stopniu zaakcentowane zostały takie cechy, jak szczerłość, spontaniczność przekazu i stosunków międzyludzkich. Wszyscy oni realizowali praktycznie postulat pisania „całym sobą”, nierozdzielania życia od sztuki. Gdy poeta sam sobie wykreowuje nastroje, przeżywa biografię jako temat literacki, motyw liryczny, zaciera się granica między wierszami a rzeczywistością, między mitem a życiem. Prowadzi to często do nihilizmu moralnego, społecznego, a wreszcie biologicznego. Można sięgać dna, ale trzeba wiedzieć, kiedy się od niego odbić i oddać swe doświadczenie w literackim przekazie, choćby tak, jak uczynił to poeta amerykański Allen Ginsberg.

Jeżeli chodzi o dzieła stworzone przez „kaskaderów literatury”, to każde z nich było indywidualnością. Sprzeciwiali się tradycji i własnej generacji. Pisali przeciw komuś lub czemuś, przekazując swe indywidualne spojrzenie: Bursa przeciw poetyce zbiorowej „pryszczatych” i „martwej perspektywie młodości” generacji własnej. Stachura całej „letniej literaturze” przeciwstawił ekstazę. Poświatowska zanegowała degradację ciała i ustanowiła jego kult. Wojacek zgłosił sprzeciw wobec masowości, wymuszonej trupiej literaturze. Milczewski buntował się wobec prowincji, w imię prowincji, przeciw ładnej, gładkiej mowie, która była dlań kłamstwem⁴. Hłasko po 1956 roku upominał się o prawo jednostki do manifestacji swojej indywi-

³ A. O s ę k a, *Mitologie artysty*, Warszawa 1975, s. 21-22.

⁴ *Kaskaderzy literatury*, red. E. Kolbus, Łódź 1986, s. 8-9.

dualnej wrażliwości.

W kulturze europejskiej od dawna funkcjonował mit „poety przekłętego”. Baudelaire, Verlaine, Rimbaud we Francji, poeci rosyjscy Błok, Jesienin, Majakowski, a u nas w okresie Młodej Polski Tetmajer, Korab-Brzozowski, Przybyszewski czy później Witkacy buntowali się przeciw konformizmowi, odrzucali pęta cywilizacji, wędrowali po świecie jakby naznaczeni cygańskim piętnem. Za życia byli wyklęci i niezrozumiani, po śmierci sakralizowani. Podobny proces możemy zaobserwować w stosunku do „kaskaderów literatury”: zbiorowe wydania dzieł po tragicznej śmierci, tworzenie nagród literackich ich imienia, adaptacje filmowe i teatralne, popularyzacja utworów i sylwetek twórczych przez środki masowego przekazu.

W przypadku Stachury trwa istny festiwal jego twórczości. Spektakle teatralne, film, wieczory poezji śpiewanej czerpią z jego bogatego dorobku wierszy, piosenek, prozy. Prawie każdy utwór Stachury nie jest skończonym i gotowym wierszem, opowiadaniem, powieścią, lecz wyzwaniem i testamentem. Wyzwaniem rzuconym literatom, którzy ograniczają zadanie poety do układania pięknych zdań. Testamentem walki o nadanie mocy słowu poetyckiemu, mocy takiej, o jakiej marzyli romantycy, przede wszystkim Mickiewicz. Jeśli poezja ma być działalnością zmierzającą ku prawdzie, musi być dopełniona życiem, powinna urzeczywistniać się między kartką papieru i rzędami wersów⁵. Poematy i powieści szybko znikają z półek, a bohaterowie Stachury zaczynają być naprawdę modni. Poeta trafił w czas.

Podobne procesy zachodziły i zachodzą w przypadku pozostałych twórców „kaskaderów literatury”. Ich utwory wzbudzają zainteresowanie, są nie tylko czytane, ale także analizowane, włączane we własne działania kreatywne, są przedmiotem dyskusji wśród młodzieży.

Młodzieżowa kontrkultura ostatnio sięga po środki kontestacji. Pojawia się filozofia odmowy uczestnictwa w świecie przemocy

⁵ E. Stachura, *Wiersze, poematy, piosenki, przekłady*, t. 1, Warszawa 1984, s. 15-16.

i ubezwłasnowolnienia. Na naszym gruncie kontestacja pojawiła się na płaszczyźnie konfliktów społecznych. Literatura kaskaderów lansuje treści buntu przeciw dobrym manierom, pragnienie wolności, oderwanie od więzi społecznych. Lansuje poznanie świata za pomocą zmysłów i intuicji. Świat społeczny ukazywany jest jako zbiorowość jednostek zniewolonych, poddanych degradującej obróbce psychicznej. Antytezą dla takiego życia jest egzystencja wolna, żywiołowa, spontaniczna, pełna bezinteresownych podróży, zabawy i gry. Młodzież ucząca się żyje obok konkurencji świata dorosłych zarówno zawodowych, jak i społecznych. Życie ludzi dorosłych jawi się raczej jako szare i stereotypowe. Treści lansowane przez literaturę kaskaderów ukazują możliwości egzystowania w atrakcyjny sposób.

Istnieje ogólny problem oddziaływania na osobowość czytelnika treści lansowanych przez wspomnianą literaturę. Ze względu na jej popularność może ono być głębokie. Z całości tego obszernego problemu interesuje nas zagadnienie popularności twórczości „kaskaderów literatury”.

„Słownik wyrazów obcych” pod red. F. Jakubowskiego określa popularność jako „powszechne uznanie, rozgłos”. W „Małym słowniku języka polskiego” pod red. S. Skorupki, H. Auderskiej, Z. Łembickiego określa się popularność jako „wziętość, rozgłos wśród szerokich mas, powodzenie”. W kontekście ogólnego problemu oddziaływania twórczości „kaskaderów literatury” na czytelnika interesuje nas „popularność” jako zespół czynników dynamizujących dostępność i rozgłos tej literatury wśród młodzieży.

Popularność jest płaszczyzną, na której dokonuje się kontakt młodzieży z literaturą kaskaderów, funkcjonujący następnie jako proces wychowania równoległego. Wychowanie równoległe to szeroki strumień wpływów wychowawczych oddziałujących na młodą generację poza szkołą, łącznie ze stycznościami społecznymi i kulturalnymi w

środowisku oraz ze środkami masowego przekazu⁶.

Z tego punktu widzenia podjęliśmy się rozpoznać empirycznie dwa problemy szczegółowe, które można ująć w pytaniach:

1. Jaki jest poziom popularności literatury kaskaderów, mierzony we wskaźnikach liczbowych i jakościowych, wśród wybranej populacji młodzieży?
2. Jakie czynniki formułują kontakt tej młodzieży z literaturą kaskaderów w środowisku rówieśniczym i instytucjach wychowawczo-oświatowych?

Metody stosowane w badaniach

W prowadzonych badaniach zastosowano metodę sondażu diagnostycznego. Według T. Pilcha „badania sondażowe obejmują wszelkiego typu zjawiska społeczne o znaczeniu istotnym dla wychowania, ponadto stany świadomości społecznej, opinii i poglądów określonej zbiorowości, narastania badanych zjawisk, ich tendencji i nasilenia”⁷. Tego typu zjawiska są przedmiotem naszych dociekań. Stąd też wybór wspomnianej metody. Stosowaną techniką badań sondażowych jest ankieta. Według T. Pilcha ankieta jest „techniką gromadzenia informacji polegającą na wypełnianiu, najczęściej samodzielnym, przez badanego specjalnych kwestionariuszy, na ogół o wysokim stopniu standaryzacji, w obecności lub częściej w nieobecności ankietera”⁸. Badania prowadzone były w styczniu i lutym 1987 roku w Kielcach.

⁶ R. W r o c z y ń s k i, *Pedagogika społeczna*, Warszawa 1979, s. 205.

⁷ T. P i l c h, *Zasady badań pedagogicznych*, Warszawa 1977, s. 126.

⁸ Tamże, s. 141.

Charakterystyka badanej populacji

Ankieta składająca się z metryczki i 22 pytań skierowano do 140 osób (tabela 1). Pięćdziesiąt osób to studenci i studentki Wydziału Pedagogicznego WSP w Kielcach, 90 osób to uczniowie ostatnich klas kieleckich szkół średnich: 49 uczennic III LO im. C. K. Norwida i 41 uczniów Technikum Mechanicznego w Kielcach.

W składzie społecznym populacji (tabela 2) przeważa młodzież o pochodzeniu inteligenckim, która stanowi prawie taką liczbę, co młodzież o pochodzeniu chłopskim i robotniczym łącznie.

Autorzy preferowani w poszczególnych grupach badanych

Chcąc uzyskać stan czytelniczych preferencji osób ankietowanych, pytano ich o ulubionych pisarzy polskich i zagranicznych. Wśród autorów polskich wszelkie rekordy popularności ustanowił H. Sienkiewicz, który zebrał najwięcej głosów we wszystkich grupach badanych. W grupach o dominacji mężczyzn przeważa literatura przygodowa, kolejno plasowali się na dalszych miejscach Z. Nienacki, A. Szklarski, R. Bratny, w grupach z przewagą kobiet wymieniano K. Siesicką, S. Żeromskiego i Z. Nienackiego (tabela 3).

Najpopularniejszymi autorami obcojęzycznymi okazali się w grupie studentów J. Jones i S. Fitzgerald, w grupie dziewcząt III LO — J. London, M. Mitchel, a wśród chłopców TM — J. London, E. Hemingway (tabela 4).

Większe zróżnicowanie gustów literackich zaobserwować można wśród studentów, gdzie preferowani autorzy nie zdobywali tak dużej liczby głosów jak wśród młodzieży szkół średnich. Inne obserwowane zjawisko to ewolucja zainteresowań literackich: od literatury przy-

godowej czytanej w wieku 15-18 lat, ku literaturze społeczno-oby-
czajowej czytanej w okresie studiów.

Tabela 1. *Badana populacja ze względu na płeć*

Płeć	Liczba	Wskaźnik %
Kobiety	87	62,15
Mężczyźni	53	38,85
Razem	140	100

Tabela 2. *Pochodzenie społeczne badanych*

Pochodzenie społeczne	Liczba	Wskaźnik %
inteligentkie	67	47,85
robotnicze	30	21,35
chłopskie	43	30,70
Razem	140	100

Tabela 3. *Preferowani autorzy polscy*

Badana grupa					
Studenci		LO		TM	
Autor	Liczba wyborów	Autor	Liczba wyborów	Autor	Liczba wyborów
Sienkiewicz	13	Sienkiewicz	20	Sienkiewicz	23
Nienacki	11	Siesicka	20	Nienacki	16
Bratny	11	Żeromski	12	Szklarski	7

Tabela 4. Preferowani autorzy zagraniczni

Badana grupa					
Studenci		LO		TM	
Autor	Liczba wyborów	Autor	Liczba wyborów	Autor	Liczba wyborów
J. Jones	10	J. London	15	J. London	13
S. Fitzgerald	7	M. Mitchel	8	E. Hemingway	13
A. Saint-Exupéry	7	E. Hemingway	6	J. Verne	7

Poziom popularności „kaskaderów literatury” wśród wybranej populacji

Jak już wspominałem we wstępie, krytycy zaliczyli do miana „kaskaderów literatury” A. Bursę, M. Hłaskę, R. Milczewskiego, H. Poświatowską, E. Stachurę i R. Wojaczka. Okazuje się, że badanym znane są nazwiska Stachury, Hłaski i Poświatowskiej. Niewielu ankietowanych słyszało o Bursie i Wojaczku, a zupełnie nieznany jest Milczewski (tabela 5).

Na znajomość twórczości E. Stachury wpłynęło wydanie w dużym nakładzie jego utworów zebranych (5 tomów) w momencie szczytowego zainteresowania jego twórczością, podsycanego stale przez mass media.

Najbardziej znane utwory E. Stachury to powieść „Siekierzada”, zbiór opowiadań „Falując na wietrze”, pojedyncze wiersze i piosenki (tabela 6). Dużą popularnością cieszą się też opowiadania M. Hłaski, wśród nich najczęściej wymieniane są: „Pierwszy krok w chmurach” i „Piękni dwudziestoletni” (tabela 7). W grupach o dominacji kobiet znane są wiersze H. Poświatowskiej (wymienia ją 10 ankietowa-

Tabela 5. Znajomość „kaskaderów literatury” wśród badanych

Nazwisko twórcy	Badana grupa		
	Studenci	LO	TM
A. Bursa	3	3	2
M. Hłasko	19	30	12
R. Miłczewski	1	-	-
H. Poświatowska	18	12	8
E. Stachura	46	32	27
R. Wojcizek	-	10	1

Tabela 6. Znajomość utworów E. Stachury

Tytuł	Badana grupa		
	Studenci	LO	TM
„Utwory zebrane”	16	5	3
„Siekierzada”	20	4	2
„Fabula rasa”	1	2	-
„Falując na wietrze”	1	3	1
„Wiersze”	3	3	-

Tabela 7. Znajomość twórczości M. Hłaski

Tytuł	Badana grupa		
	Studenci	LO	TM
„Pierwszy krok w chmurach”	2	15	5
„Piękni dwudziestoletni”	2	8	2
„Utwory zebrane”	4	5	1
„Opowiadania”	2	7	-

nych). Niktę zainteresowanie twórczością R. Wojaczka zauważyć można w grupie dziewcząt LO (8 ankietowanych), a wśród studentów wierszami A. Bursy (3 osoby). Nikt z ankietowanych uczniów nie zetknął się z poezją R. Milczewskiego.

Ponieważ w przypadku znajomości poezji H. Poświatowskiej, A. Bursy i R. Wojaczka ankietowani zaznaczali tylko, iż czytali ich wiersze, a najczęściej nie podali tytułów, zainteresowania tą twórczością nie przedstawiono w tabelach.

Stwierdzamy zatem, że poziom popularności utworów E. Stachury i M. Hłaski jest wysoki w wybranej grupie młodzieży, pozostali twórcy kręgu „kaskaderów literatury” spotkali się z nikłym zainteresowaniem badanych.

Sądzę, że powodem tego jest częste przypominanie w środkach masowego przekazu biografii i twórczości E. Stachury i M. Hłaski, wydanie ich utworów zebranych, powodujące zainteresowanie czytelników, podczas gdy legendy A. Bursy, H. Poświatowskiej i R. Wojaczka są dla pokolenia współczesnej młodzieży nieco przebrzmiałe. Legenda R. Milczewskiego nie była w naszym regionie tak rozpowszechniona jak legendy pozostałych polskich „poetów przeklętych”.

Uwarunkowania kontaktu młodzieży z literaturą kaskaderów w placówkach oświatowych i upowszechniania kultury

Twórczość kaskaderów jest jedną z odmian literatury współczesnej, do której odbioru winien być przygotowany absolwent szkoły średniej. Ankietowani stwierdzają, że szkoła w nikłym stopniu rozwija ich zainteresowania literackie, zwłaszcza w zakresie literatury współczesnej. W grupie studentów wszyscy wypowiedzieli się negatywnie na temat oddziaływań szkoły średniej w zakresie przygotowania do odbioru literatury współczesnej. W grupie młodzieży Techni-

kum Mechanicznego 20% populacji wypowiedziało się pozytywnie na temat rozwoju ich gustów literackich przez szkołę, nie motywując jednak swojego zdania. W grupie młodzieży III LO 48% badanych stwierdziło, że szkoła rozwija ich zainteresowania literackie. W tym przypadku ujawnia się korelacja z faktem podejmowania na lekcjach języka polskiego dyskusji i omówień twórczości H. Poświatowskiej, M. Hłaski, E. Stachury, podczas gdy badani uczniowie Technikum Mechanicznego i studenci stwierdzają, że programy języka polskiego w nikłym stopniu uwzględniają osiągnięcia literatury współczesnej.

Wśród ankietowanych ujawniło się, że zasadniczym źródłem ich zaopatrywania w książki jest biblioteka (65% przypadków), w mniejszym stopniu księgarnia lub pożyczanie od znajomych. W przypadku utworów „kaskaderów literatury” proporcje te jednak ulegają odwróceniu, książki omawianych autorów najczęściej trafiały do ankietowanych drogą pożyczania od znajomych (55% przypadków) bądź kupna, pożyczanie z biblioteki wystąpiło tylko w 10% przypadków.

Jeżeli chodzi o sposoby popularyzacji literatury kaskaderów przez placówki upowszechniania kultury, stwierdzono, że dużym zainteresowaniem i uznaniem badanych cieszyła się impreza „Jeszcze jedno takie wesele” w kieleckim WDK. W jej trakcie obok happeningu i dyskusji przedstawiono inscenizację opowiadania M. Hłaski, którą obejrzało 28 badanych. Dziesięć osób widziało monodram A. Chodakowskiej „Msza wędrującego” według poezji i piosenek E. Stachury, prezentowany w klubach studenckich. Trzy osoby uczestniczyły w „Stachuriadzie”. Sporo dla popularyzacji utworów E. Stachury, M. Hłaski i H. Poświatowskiej zrobiła sztuka filmowa. Szczególnie film W. Leszczyńskiego „Siekierzada” — według powieści E. Stachury — spotkał się z dużym zainteresowaniem badanych (widziało go 21% populacji). Wymieniano także filmy oparte na twórczości M. Hłaski: „Idol”, „Ósmy dzień tygodnia”, „Pętla”, „Baza ludzi umarłych”. Telewizja polska emitowała film „Tętno”, poświęcony życiu H. Poświatowskiej.

Sporo dla popularyzacji twórczości „polskich poetów przekłę-

tych” uczynili wykonawcy estradowi śpiewający poezję: A. Chodakowska, L. Długosz, E. Wojnowska, T. Woźniak, M. Grechuta, R. Kołakowski i M. Gałązka ze swoją grupą „PO DRODZE”.

Stwierdzić zatem należy, że z twórczością „kaskaderów literatury”, różnorodnie prezentowaną, możemy zetknąć się w placówkach upowszechniania kultury. Wyjątkowo natomiast twórczość ta jest przedmiotem dociekań na lekcjach szkolnych. Nie chodzi tu o to, by poloniści hołdowali modzie, ale skoro np. zainteresowanie twórczością E. Stachury wśród młodzieży jest bardzo duże, to interpretacja jego utworów pomogłaby młodym ludziom właściwie odczytać zawarte w tekstach myśli. Wyrabianie gustów literackich u młodzieży jest bowiem prostsze, gdy wiąże się ze sferą „przeżyciową” odbioru dzieła, a takie zjawisko zachodzi w przypadku odbioru twórczości E. Stachury i — w mniejszym stopniu — M. Hłaski i H. Poświatowskiej.

Odbiór treści lansowanych przez literaturę kaskaderów w środowisku młodzieżowym

Fenomen twórczości E. Stachury potwierdza się nie tylko wśród osób badanych, ale także w ich środowisku rówieśniczym. Spośród badanych 7 osób stwierdziło, że jest zafascynowanych twórczością E. Stachury, 4 osoby twórczością M. Hłaski, a 2 osoby twórczością H. Poświatowskiej. Badani stwierdzają, że w ich środowisku rówieśniczym zetknęli się w 35 przypadkach z fascynacją twórczością E. Stachury, a w 3 — poezją H. Poświatowskiej. W czym się ta fascynacja przejawia? Jest to najczęściej śpiewanie piosenek Stachury (7 osób), próby własnej twórczości literackiej (3 osoby), pozostali starają się analizować twórczość „Steda”.

Ankietowani stwierdzają, że właśnie E. Stachura i M. Hłasko na-

leżą według nich do najwybitniejszych polskich twórców literatury współczesnej. Co sprawia, że twórczość ta jest tak bliska młodzieży? W tym miejscu oddajmy głos ankietowanym: „Stachura jest mi bliski dlatego, że podejmuje w swej twórczości najprostsze ludzkie sprawy, które u niego brzmią inaczej, niepowtarzalnie”. „W stronę tej twórczości pociąga mnie szczególnie sytuacja przedstawianych bohaterów, z którą młodzi mogą się dzisiaj identyfikować”. „Ci autorzy piszą o prawdziwych odczuciach i pragnieniach młodzieży, podczas gdy inni stwarzają fikcyjne, wymaginowane problemy”. „Fascynację tą literaturą powoduje brak jakichkolwiek innych, świetlanych, autentycznych wzorów do naśladowania w naszej rzeczywistości”.

Zakończenie

Opierając się na wynikach badań możemy stwierdzić, że w środowisku młodzieży twórczość E. Stachury, M. Hłaski i H. Poświatowskiej cieszy się popularnością. Powodem zainteresowania młodzieży tą twórczością jest przedstawiany przez nią podobny zakres problemów, z którymi styka się obecnie młode pokolenie, wyrażanych prostym, przystępnym językiem. Sporo dla kreowania wyżej wymienionych twórców na społecznych bohaterów zrobiły środki masowego przekazu, których propaganda (zwłaszcza w tygodnikach młodzieżowych) przypomina lansowanie idoli popkultury.

Olbrzymie zainteresowanie czytelników wzbudziło pojawienie się „Kaskaderów literatury” pod red. E. Kolbusa i zbiorowe wydania utworów E. Stachury i M. Hłaski.

Twórczość ta zbliża młodych ludzi do literatury współczesnej, powoduje próby twórcze w zakresie piosenki i poezji, jest materiałem do scenicznego przetworzenia w teatrze studenckim i amatorskim. Jest także szansą na wzrost czytelnictwa literatury współczesnej

wśród młodzieży, ale pod warunkiem podejmowania prób jej interpretacji na lekcjach szkolnych. Jest szansą na polubienie literatury przez młodzież, na jej sprawiedliwą ocenę i odmitologizowanie. Szansą, którą powinni wykorzystać poloniści. Kształtowanie kultury literackiej powinno być w szkole traktowane jako część całego procesu wychowawczego. W tym procesie szkoła musi znaleźć „sojuszników” w placówkach upowszechniania kultury i środkach masowego przekazu. Placówki upowszechniania kultury mogą realizacją imprez opartych na treściach literatury współczesnej przyciągnąć młodzież nie tylko na imprezy okazjonalne, ale także zainteresować ją swoimi stałymi formami pracy: kołami literackimi, zespołami teatralnymi i muzycznymi. Wskazana jest współpraca szkoły z placówkami kulturalno-oświatowymi i instytucjami artystycznymi w zakresie realizacji wspólnych celów wychowawczych. Temat podejmowany w placówce upowszechniania kultury, analizowany następnie w szkole, może dać ciekawe połączenie sztuki z wiedzą estetyczną i powodować rozwój zainteresowań uczniów.